

Att handla i tid

Thorbjörn Fälldin upplever rimligen just nu en hemsökelsens tid. Han har under sin karriär som politiker demonstrerat att han är en eftertankens och tålmodets man. Att vänta och se, att handla först när läget klarnat är förvisso en gyllene regel i politiken. Men det finns situationer när denna regel kan föra vilse. I kriser måste man ofta handla snabbt och beslutsamt, eljest blir det för sent. I unga dagar kan reservofficeren Fälldin inte ha undgått att stifta bekantskap med den klassiska formuleringen i den gamla soldatinstruktionen: "underlåtenhet att handla ligger soldaten mera till last än misstag vid valet av medel".

Vad det svenska folket nu väntar av sin statsminister är också först och främst beslutssam handling. Förväntningarna gäller två områden, där hans initiativ enligt sakens natur måste bli avgörande: energipolitiken och den ekonomiska politikens huvudlinjer.

Att en kompromiss i energipolitiken måste komma är, politiskt sett, en självklarhet. Om regeringen skulle sprängas på kärnkraftsfrågan skulle detta innebära både Thorbjörn Fälldins fall och en katastrof för centerpartiet. Statsministern skulle ha svikit de stora förhoppningar, som ställdes just på honom, då den första borgerliga regeringen tillträdde efter 44 år av socialdemokratiskt regemente.

Maktskiftet innebar att den politiska demokratin visade sig fungera i vårt land. Ett inre sammanbrott i regeringen skulle inte bara vara förkrossande för möjligheten att på sikt skapa ett hållfast alternativ till samhällets omvandling i socialistisk riktning utan också föranleda en misströstan om det

demokratiska styrelsesättet. Vilken tacksam miljö detta skulle erbjuda för partibildningar av Glistrup-typ behöver inte närmare beskrivas.

För centerpartiet skulle följderna med all sannolikhet bli en reducering till 1950-talets nivå. Partiet växte sig starkt genom Gunnar Hedlunds stora förmåga att samla disparata intressegrupper under sin vida politiska hatt; därvidlag gjorde han om Bertil Ohlins konststycke från åren 1946–1960. Men partiet är inte konsoliderat och stora delar av dess ledarskikt är ännu såväl politiskt som administrativt skäligen oskolade. Därtill plågas det av en stark inre spänning mellan miljöpolitikerna, där gaphalsarna i CUF är en permanent huvudvärk, och partiets gamla kärna av bönder och småföretagare. De är djupt förankrade i de ekonomiska realiteterna och har inte mycket till övers för önskedrömmar om sol- och vindkraft.

Att Thorbjörn Fälldin inser detta och känner nödvändigheten av fasta tyglar gav han besked om i december, då han gav sitt parti den kyliga upplysningen att centerpartiet bara kan få gehör för sin linje i kärnkraftsfrågan om det befinner sig i regeringsställning. Därmed har han också givit en anvisning om vilken väg partiet har att gå för att komma ur sitt dilemma – en kompromiss, som löser dagens och morgondagens energi-problem, men på sikt är inriktad på att så snart det någonsin är tekniskt och ekonomiskt möjligt avveckla kärnkraften.

Den kompromissen måste komma snart. Varken regeringens politiska ställning eller den svenska ekonomin tål något längre dröjsmål. Regeringen kommer inte att få

fullt förtroende och det stöd hos sina väljare, som den måste ha för att förbereda 1979 års valrörelse, förrän kärnkraftfrågan lösts. Och det hjälper inte att försöka flytta över resurser från konsumtion till exportindustrin med aldrig så lockande villkor, så länge industrin inte vet att energiproblemet är löst. Intill dess utgör osäkerheten och – för att tala öppet språk – misstron till regeringens förmåga att hantera energipolitiken en spärr mot nyinvesteringar.

Även beträffande den ekonomiska politikens huvudlinje har statsministern ett unikt ansvar, eftersom han leder en koalitionsregering. Ekonomiministern och hans experter kan lägga fram olika alternativ och rekommendera något av dem. Andra ministrar, som inte har samma ansvar för den ekonomiska politiken i stort som Gösta Bohman har, kan ha avvikande uppfattningar. Det tillkommer då statsministern att bestämma riktning och tempo i politiken efter den linje han finner riktigast. Ty någon måste bestämma; det tillhör nu en gång koalitionsregerandets speciella problematik att annars händer ingenting.

Statsministern bombarderas naturligtvis – förutom med regeringskollegornas förslag och råd – med ett otal uppmaningar att göra det ena eller det andra. Somliga vill att han skall ställa sig bakom ett paket av kraftfulla åtgärder. De åberopar då att den

samlade tyngden i aktionen, vid sidan av de faktiska effekterna, bör få den gynnsamma återverkan på opinionen, som nu främst behövs för att återställa tilltron till framtiden. Andra menar att man inte får skjuta bort allt krut på en gång. Det kan vara bättre att utsträcka åtgärderna så långt i tiden att man hinner se deras verkningar och kan anpassa fortsättningen därefter. Valet mellan dessa metoder är en fråga om politisk och ekonomisk strategi, där det vore förmåtet att utifrån ge några råd. Det är ju bara regeringen, och framför allt statsministern, som kan överskåda hela bilden och känner alla fakta.

Men det kan och bör sägas att vilken linje statsministern än väljer i den ekonomiska politiken får det inte råda någon tvekan om hans och regeringens vilja att fullfölja den. På den punkten är människorna rådvilla och oroliga. De tycker att de vet för litet, framför allt därför att statsministern så länge hållit sig i bakgrunden. Detta kan också vara klokt politik; så mycket större effekt gör det enskilda framträdandet. Men den får inte drivas för långt. Då uppstår i stället oro – särskilt i en kristid. Thorbjörn Fälldin har därför under de närmaste månaderna genom att handla i tid och själv framträda med kraft enastående möjlighet att utnyttja och befästa sin auktoritet och därmed också regeringens.